

СОЦИАЛНАТА ФИЛОСОФИЯ НА ЛЕНИН — В СВЕТОВЕН МАЩАБ

Акад. Людмил Стоянов

За да имаме представа за социалната философия на В. И. Ленин, трябва да си обясним преди всичко влиянието на Октомврийската революция като голям исторически фактор върху развитието на културата в различните части на света. Да си обясним това влияние не само върху обществения живот, но и върху отделната личност, върху хората, които създават духовни ценности на времето — писатели, художници, учени, творци на културата.

Октомврийската революция е събитие, което няма равно на себе си — ако можем да си представим света поставен с главата надолу — тя е сила, която изправя света на крака и му дава възможност да върви напред, да твори едно ново бъдеще. Подобно усещане имат хората още при първата минута на нейната победа. Октомврийската революция е дело на една революционна философия, една философия на революцията — тая на Владимир Илич Ленин.

Ако вземем за пример само великата руска литература, картината, която тя дава на руската самодържавна действителност, на царството на помещиците и особено на бедственото съществуване на работниците и селяните, ще се убедим, че това е наистина действителност, обърната с главата надолу, че в произведенията на един Лев Толстой („Възкресение“), на Гогол („Мъртви души“), на Достоевски („Престъпление и наказание“), на Горки и Чехов тя е изправена на съд — Страшен съд. И тоя съд дойде — Великата октомврийска революция.

Самият факт на Октомврийската революция в обстановката на Първата световна война, на нейната безсмислица (война между самите империалистически сили за разпределение на колониалното наследство), нейната кървава безизходност и античовешки морал бе за хората на културата, на творческата интелигенция пример и указание, че с империализма е свършено, неговата заупокойна молитва е прочетена със залпа на „Аврора“ срещу крепостта на безправieto — Зимния царски дворец. „Декретът за мир“, подписан от Ленин на другия ден на революцията, бе също указание, че със своята безпощадна критика на войната декретът събаря пирамидата от лъжи и заблуди около нейните причини, разкрива пълния банкрут на европейската дипломация. Той е тъй убедителен, ясен и точен, както е ясна и чиста мисълта на неговия автор.

Влиянието на Октомври пролича още в първите дни и месеци след революцията, когато излязоха „Дванайсетте“ на А. Блок, „Стихове за съветския паспорт“, „С пълен глас“, „Владимир Илич Ленин“ на В. Маяковски, „Русь советская“ на Есенин, „Сините хусари“, „Руска приказка“ на Н. Асеев, „Балада

„о гвоздях“, „Сами“ на Н. Тихонов, „Гренада“ на Михаил Светлов и толкова други имена и творби, които дадоха облика на новата съветска, на новата революционна поезия и разнесоха по света нейната романтика и жизнен патос.

Говоря това по личен опит и по опита на българската революционна поезия: през двайсетте и трийсетте години тя се обогати с такива имена като Младен Исаев, Ламар, М. Грубешлиева, Хр. Ясенов, Хр. Радевски, Никола Вапцаров и други, които вляха в поезията нови мотиви, дълбоки вълнения, с нова идейност — идейността на Октомври, на борбата срещу фашистката диктатура в България, с ново отношение към света и явленията, към човека.

Силата и влиянието на идеите на Октомври, които бяха идеи на Ленин, можаха да проникнат в интелигенцията, предимно в средата на писателите, защото те разкриваха за умореното и озлобено човечество едно осъдено минало и възвещаваха една нова епоха, епоха на пролетарските революции. Така бе създадена в много страни, покрай буржоазната, една нова литература, вдъхновявана от дейността на комунистическите партии или, по думите на Ленин, положение на „две култури в една култура“, буржоазна и пролетарска, които водят непримирима борба за спечелване съзнанието на читателската маса.

В периода между двете империалистически войни в световния литературен процес получи голямо развитие международната прогресивна литература, израснала под влиянието на Октомврийската революция, която разкри за народите на планетата възможността за освобождение на потиснатите.

В своята реч на митинга пред работниците в завода „Широкоподшипник“ на 4 октомври 1932 г. Ари Барбюс разказва: „Там, в страните на капитала, свирепствуваша икономическа криза и все по-голяма жестока безработица. Когато пътувах от Париж за Москва, по пътя си аз виждах навсякъде — в Северна Франция, Белгия, Германия — загасващи една след друга домни.“

За съветския завод Барбюс казва: „Както и другите съветски заводи, вашият завод се явява не само индустриално предприятие. Това е цял свят, създаден от величествения труд на съветските хора, една от планетите, движеща се във великата, разумна и човешка съветска система.“

С подобни чувства посрещаха писателите успехите на младата съветска република — и тия, които имаха лични впечатления, и тия, които можеха да мислят самостоятелно, опирайки се на резултатите на Октомврийската революция и нейното влияние сред интелигенцията и пролетарските маси в Европа, Америка, Азия и Африка. Един от първите писатели на Франция, автор на десеттомната епопея „Жан Кристоф“, с основен мотив дружбата на европейските народи, борбата срещу насилието и войната — Ромен Ролан, посрещна мълнията на Октомври с големи надежди. В Съветския съюз той видя началото на една нова епоха, за което писа в известното си „Приветствие към Горки“: „Хубаво е, че, потрудили се всеки по своему, ние се срещнахме като другари... Ние страстно чувствувахме величието на човешката култура, ценността на скровищата, събрани от разума в течение на столетия.“ Ролан съвсем искрено се огорчава, че не е намерил на Запад оная родна почва, която Горки е намерил в Русия, в средата на руския пролетариат. Той казва: „Аз протегнах своите корени и достигнах под почвата на Европа плодородните пластове на руския народ, необятния живот, пробуден в глъбините на СССР.“

Изненада — за писателите в света на капитализма. Вече подготвени от горчивия опит на своя собствен живот в неизбежния крах на капитализма като система, те се вслушват в музиката на революцията, която времето донася от север, защото никакви „железни завеси“ не могат да спрат онова ново, което бе възвестено с изстрела на „Аврора“.

Една от положителните страни на Октомври е фактът, че революцията като мащабно явление, което засяга цялата духовна култура на XX век,

сложни край на редица „направления“, „школи“, „манифести“ — символизъм, футуризм, имажинизъм, авангардизъм и други, — тъй като самата липса на антагонистични сили в социалистическото общество изключва подобни различия. В страните на капитала тия явления са и днес много чести и техните взаимни „борби“ спъват цялостното развитие на литературния процес, помагат за културното издребняване на поколенията.

Вълната на прогресивни писатели, която израсна след Първата световна война, бе вълна на един развълнуван човешки океан, който търсеше своите брегове и ги намери във високата идейна композиция на Октомврийската революция. Писатели, едни от най-добрите в Европа, Америка и другите страни в света, като Бернар Шоу, Херберт Уелс, Томас Ман, Нексъ, Теодор Драйзер, поети като Йоханес Бехер, Арагон, Брехт, В. Броневски, Волкер, Н. Вапцаров, Гарсиа Лорка, Рафаел Алберти, Назъм Хикмет и толкова други приемаха революцията като своя идейна атмосфера и смятаха името на Ленин органически свързано с партията, т. е. с народа. Маяковски правилно пише в поемата си „В. И. Ленин“: „Когато кажем Ленин, разбираме ний партията, когато кажем партията, разбираме ний Ленин.“

Името на Ленин са срещали милиони хора в края на миналия и началото на настоящия век, обикновено в пресата или в събрания и разговори. Но това далеч не дава дори частица от истинския образ на човека, който раздели историята на две: на стара, частнособственическа и нова — комунистическа.

За себе си бих могъл да кажа, че истинския образ на Ленин познах в трясъка на историческите събития, войни и катастрофи, главно през периода на Първата световна война, през огледалото на Великата октомврийска революция и нейното отражение в съзнанието на съвременното човечество. Това „отражение“ няма равно на себе си в нашия век. То бие по всички опити да бъде отречено, превръща се в идеология на века, в широка програма за действие на новоосвободените от колониализма народи. То е „наръчник“ за работническата класа, ръководна линия на нейните борби не само за „познание“ на света, но и за неговото „изменение“.

Трийсетгодишен, аз посрещнах Октомврийската революция като изход от ада на войната, защото като военен кореспондент на македонския военен театър имах възможност до разговарям с уморените и обезверени войници, да съчувствувам на тяхното отчаяние и да вярвам в близката развръзка.

„Декретът за мир“, който ми стана известен в първите дни на революцията, декрет, писан с ръката на Ленин, разкри много по-нашироко картината на монте очаквания, той беше „фронтален удар“ в лицето на воюващите империалистически грабителни, който ги демаскираше докрай.

Тия чувства и това съзнание съм изразил в стихотворението си „Ленин“, първо, за състоянието на „ентропия“ на фронта, че се е намерил човекът, който е казал: „стига!“ на кръвопролитие:

Вслушвахме се — разорено поколение —
в името далечно, в оня чуден зов.

То бе име просто и тъй близко: Ленин,
име, пълно с мъдрост, с мъжество, с любов.

Трябва да кажа накрая, че това име вече пет десетилетия за мен олицетворява новия живот, раждането на новия свят и че без него, без делото на Октомври, светът би бил същата и още по-мрачна тъмница, отколкото беше преди, същата арена на насилия, робство, мизерия. Огънят, който това име запали в сърцата на милиони хора, тази прометеевска искра, не може да угасне, докато не разкрие пред настоящето и бъдещето многостранния си възродителен и творчески опит за благоденствието на всички хора на планетата.